

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

PECULIARITIES OF ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS IN UKRAINE DURING THE PERIOD OF MARTIAL STATUS

Жукевич І.В., к.ю.н.,
доцент кафедри права

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

Стаття присвячена дослідженню одного із найбільш актуальних в умовах сьогодення питань – виконанню судових рішень в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану на території країни. Розв'язання повномасштабної війни РФ проти України 24 лютого 2022 року детермінувало новий виток реформаторських процесів, зумовлених необхідністю вкотре переглянути окремі концептуальні засади, змінити застосування окремих правових інститутів, забезпечити виконання важливих державних завдань в умовах активних бойових дій та численних атак в інформаційному просторі нашої країни, спрямованих на отримання несанкціонованого доступу до державних реєстрів та баз даних. Проте зміни метою яких є збереження та захисту даних, що містяться в автоматизованій системі виконавчого провадження, Єдиному реєстрі приватних виконавців України та недопущення несанкціонованих дій у них під час воєнного стану на території України, зумовили низку проблемних аспектів стосовно виконання судових рішень. Насамперед, у частині забезпечення виконання судових рішень інститутом приватних виконавців. Оскільки призвели до значного затягування процедури, фактично унеможливили дотримання принципу своєчасності виконання судових рішень. Більшість приватних виконавців в очікуванні відповідних рішень уповноважених суб'єктів нині позбавлена можливості виконувати свою роботу, у тому числі знімати арешти з майна і коштів на рахунках, закінчувати виконавчі провадження, тощо. Такі нововведення справили доволі відчутний негативний вплив на показники виконання судових рішень, адже частка стягнень приватних виконавців за час дії правового режиму воєнного стану у декілька разів зменшилась. Натомість кількість уповноважених службовців, які можуть займатися цими стягненнями законно, зменшилась. Крім того, в умовах, що склалися продовжує загострюватися необхідність вирішення питання контролю за діяльністю приватних виконавців, з метою унеможливлення вчинення приватними виконавцями у процесі своєї професійної діяльності різноманітних недобросовісних дій та виготовлення підrobних документів псевдо виконавцями.

Ключові слова: виконання судових рішень, правовий режим воєнного стану, повномасштабна війна в Україні, Автоматизована система виконавчого провадження, Єдиний реєстр боржників.

The article is devoted to the study of one of the most urgent issues in today's conditions – the execution of court decisions in Ukraine under the conditions of the legal regime of martial law on the territory of the country. The resolution of the full-scale war of the Russian Federation against Ukraine on February 24, 2022 determined a new round of reform processes, due to the need to once again review certain conceptual principles, change the application of certain legal institutions, ensure the implementation of important state tasks in the conditions of active hostilities and numerous attacks in the information space of our country aimed at obtaining unauthorized access to state registers and databases. However, the purpose of the changes is preservation and protection of data contained in the automated system of enforcement proceedings, the Unified Register of Private Executors of Ukraine and the prevention of unauthorized actions by them during the martial law on the territory of Ukraine, led to a number of problematic aspects regarding the execution of court decisions. First of all, in terms of enforcement of court decisions by the institute of private executors. Because they led to a significant delay in the procedure, effectively making it impossible to comply with the principle of timeliness of execution of court decisions. Majority private executors, pending the relevant decisions of the authorized entities, are now deprived of the opportunity to perform their work, including removing seizures from property and funds on accounts, ending executive proceedings, etc. Such innovations had a rather noticeable negative impact on the indicators of execution of court decisions, because the share of private executioners during the period of the legal regime of martial law decreased several times. On the other hand, the number of authorized officials who can deal with these charges legally has decreased. In addition, in the current conditions, the need to resolve the issue of control over the activities of private contractors continues to intensify.

Key words: enforcement of court decisions, legal regime of martial law, full-scale war in Ukraine, Automated system of executive proceedings, Unified register of debtors.

Вступ. Розв'язання повномасштабної війни РФ проти України 24 лютого 2022 року детермінувало новий виток реформаторських процесів, зумовлених необхідністю вкотре переглянути окремі концептуальні засади, змінити застосування окремих правових інститутів, забезпечити виконання важливих державних завдань в умовах активних бойових дій та численних атак в інформаційному просторі нашої країни, спрямованих на отримання несанкціонованого доступу до державних реєстрів та баз даних. Відсутність досвіду та припущень у темпоральній перспективі потенційної небезпеки такого розмаху та тривалості збройної агресії на території фактично всієї України, призвели до ситуації, коли законодавство України не змогло забезпечити функціонування системи виконання судових рішень на належному рівні.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить про те, що питання виконання судових рішень в Україні неодноразово привертало увагу вчених, серед яких: А. А. Митник, Д. І. Сирота, В. В. Локтіонова, О. В. Плєскун та багато інших. Водночас у наявних дослідженнях українських науковців не враховано реалій запровадже-

ного в Україні військового стану та, відповідно, змін до законодавства, внесених під впливом викликів воєнного часу.

Метою і завданням наукової статті є дослідити особливості виконання судових рішень під час запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення повного і оперативного виконання судових рішень є однією з відмінних рис демократичного суспільства [1]. Зобов'язання дотримуватися судового рішення має вирішальне значення для цілісності будь-якої правової системи, внутрішньої або міжнародної [2]. Виконання, судових рішень є важливим для підвищення авторитету судової влади та довіри до системи. Жодна судова практика не може вважатися ефективною, якщо вона не здійснюється [3]. Без виконання судових рішень їх юридичний ефект фактично нулюється.

Однак в умовах сьогодення питання забезпечення виконання судових рішень, яке для нашої держави завжди було проблемним, під впливом повномасштабного вторгнення РФ лише загострилося.

Так, зокрема, із запровадженням на території України правового режиму воєнного стану було здійснено низку дій, спрямованих на попередження несанкціонованого доступу до державних реєстрів та баз даних, які адмініструються державою. Зокрема, маємо на увазі припинення функціонування державних реєстрів та баз даних. Адже, як відомо, з 24 лютого 2022 року Міністерством юстиції України та ДП «Національні інформаційні системи» було припинено функціонування Автоматизованої системи виконавчого провадження (далі-АСВП) та Єдиного реєстру боржників (далі-ЄРБ), в яких фіксуються всі виконавчі дії та складаються документи виконавчого провадження. Зазначене, відповідно, вплинуло і на виконавчі провадження, які фактично було заблоковано.

Вже згодом, з 18.03.2022 року, роботу Єдиного реєстру боржників було відновлено, що забезпечило змогу отримання інформації щодо боржників, відносно яких зареєстровані виконавчі провадження [4]. Однак проблеми це не вирішило. Адже саме через АСВП виконавці мають доступ до інших державних реєстрів, із яких дізнаються інформацію про майновий стан боржника. Без доступу до АСВП таку інформацію приватні виконавці поки що отримують шляхом надіслання письмових запитів, що значно уповільнює строки для проведення виконавчих дій. Особливо це стосується питання отримання інформації про рахунки боржника.

Не усунуло зазначені вище перешкоди на шляху до ефективного та своєчасного виконання судових рішень й подальше послаблення обмежень у вигляді надання приватним виконавцям, Міністерством юстиції України, на початку квітня поточного року, доступу до АСВП «у режимі перегляду», без можливості вчиняти виконавчі дії, вносити постанови та інші процесуальні документи [5].

Вищезазначені обмеження, безсумнівно, є вимушеною мірою задля збереження та захисту даних, що містяться в автоматизованій системі виконавчого провадження, Єдиному реєстрі приватних виконавців України та недопущення несанкціонованих дій у них під час воєнного стану на території України. Проте, на наш погляд, очевидними є зумовлені запровадженням таких обмежень труднощі ефективного та своєчасного забезпечення виконання судових рішень. Адже з огляду на те, що приватні виконавці позбавлені можливості виконувати свою роботу, у тому числі знімати арешти з майна і коштів на рахунках, закінчувати виконавчі провадження, тощо. Як наслідок – станом на 8 серпня 2022 року, частка стягнень приватних виконавців зменшилась до 2%. Це у шість разів менше, аніж було до вторгнення РФ у лютому 2022 року. Середній строк стягнення боргу Державною виконавчою службою у мирний час сягав 2-3 років. За 5 місяців активної фази бойових дій було відкрито понад 640 тисяч виконавчих проваджень. Натомість кількість уповноважених службовців, які можуть займатися цими стягненнями законно, зменшилась [6].

Разом з тим, інститут приватного виконання рішень, запроваджений внаслідок реформи правосуддя, за майже п'ять років свого існування довів країні свою ефективність у відновленні законних прав та інтересів громадян, а також підвищенні інвестиційного клімату України. Яскравим підтвердженням цього є офіційні показники результативності, які свідчать, що в середньому один приватний виконавець працює в рази ефективніше, ніж працівник Державної виконавчої служби [7].

У контексті досліджуваного питання варто також відзначити, що з 11 квітня 2022 року Державне підприємство «Національні інформаційні системи» частково почало відновлювати доступ виконавців до АСВП. Так, наказом Міністерства юстиції України «Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану» від 04 квітня 2022 р. N 1310/5 [8]

врегульовано питання підключення виконавців до АСВП в умовах воєнного стану.

Зокрема, пунктом другим вказаного Наказу визначено, що працівникам органів державної виконавчої служби доступ до АСВП припиняється та відновлюється адміністратором автоматизованої системи виконавчого провадження на підставі письмового повідомлення Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України. Письмове повідомлення готується на підставі пропозицій начальників управлінь забезпечення примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України. Таким чином, державні виконавці, які розташовані на територіях підконтрольних Україні та де не проводяться бойові дії, працюють майже в звичайному режимі, але з обмеженнями про які трохи пізніше.

Що стосується роботи приватних виконавців, то слід зазначити що, зазначений наказ також врегульовує питання доступу до АСВП і приватних виконавців. Так, абзац другий пункту другого передбачає, що приватним виконавцям та помічникам приватних виконавців доступ до АСВП припиняється та відновлюється адміністратором автоматизованої системи виконавчого провадження на підставі письмового повідомлення Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України. Повідомлення готується на підставі письмового звернення приватного виконавця.

Як бачимо, відповідно до положень наказу, приватним виконавцям достатньо звернутись до Департаменту державної виконавчої служби з письмовим зверненням, яке в свою чергу звертаються до Державного підприємства «Національні інформаційні системи», яке і має відновити доступ виконавцю до АСВП. Однак, на практиці, не все так просто. Так, на своїй сторінці у Фейсбуці Асоціація приватних виконавців України неодноразово зверталася до Міністерства юстиції України з вимогою вжити заходів для надання приватним виконавцям доступу до АСВП. Втім, попри численні звернення приватних виконавців, ще доволі тривалий час жоден приватний виконавець так і не був підключений до АСВП. Зважаючи на це, 21 квітня 2022 року Рада приватних виконавців України ухвалила Резолюцію у зв'язку з блокуванням Міністерством юстиції України можливості роботи приватних виконавців. Як вбачається з тексту Резолюції, Рада приватних виконавців України вирішила визнати поточну політику Міністерства юстиції України щодо блокування роботи приватних виконавців та не відновлення їм доступу до АСВП деструктивною і такою, що порушує законодавство, суперечить задекларованим цілям уряду, шкодить європейській інтеграції країни [7].

З прийняттям Резолюції ситуація із доступом приватних виконавців до АСВП дещо покращилася. Станом на момент написання цієї статті доступ до АСВП отримали 172 приватних виконавці. Проте це всього 60% усіх діючих приватних виконавців України [9].

Крім того, як відомо, Окружний адміністративний суд міста Києва відкрив провадження у справі за позовом Некомерційної професійної організації «Асоціація приватних виконавців України» до Міністерства юстиції України щодо визнання протиправним наказу Мін'юсту від 24.05.2022 р. №2068/5 [10], яким було внесено зміни до наказу Мін'юсту від 4.04.2022р. №1310/5 «Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану». Розгляд справи призначено на 25 серпня 2022 року [11]. А отже, дане питання не втрачає своєї актуальності та потребує якомога найшвидшого вирішення.

Крім того, за окреслених вище умов Міністерство юстиції України позбавляється змоги контролювати діяльність приватних виконавців, що, своєю чергою, зумовлює

значну ймовірність зловживання приватним виконавцем своїм становищем та повноваженнями. Оскільки недобросовісний приватний виконавець за відсутності фіксації своїх дій в АСВП може створювати документи заднім числом чи, у випадку встановлення незаконності його процесуального документа, аргументовано відмовлятися від авторства. Зростає й небезпека виготовлення підроблених документів начебто від імені приватних виконавців. Адже нині відсутня державна інституція, яка б контролювала діяльність приватних виконавців, забезпечувала професіоналізацію зазначених осіб, відслідковувати випадки неетичної поведінки.

Висновки. Беручи до уваги вищевикладене, вважаємо за можливе зробити висновок про те, що, в умовах запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану, законодавство України продемонструвало неготовність до викликів сьогодення у сфері виконання судових рішень. Попри те, що війна в Україні триває вже понад 5 місяців, а до законодавства України внесено численну кількість змін та доповнень, наразі все ще потребує вирішення питання доступу приватних виконавців до необхідних державних реєстрів та баз даних. Не вирішеним досі залишається і надважливе питання розробки ефективного механізму контролю за діяльністю приватних виконавців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Mattos K. Measuring judicial compliance in the 21 st century: critical thoughts on contemporary literature and courts initiatives. *Satyam Constitutional Governance & Contemporary Issues* by Sreenivasa Murthy, K Syamala. 2019. 15 p.
2. Mytnyk A. A., Syrota D. I., Slobodianyk T. M., Loktionova V. V., Pleskun O. V. Ensuring Enforcement of Judgements through the Prism of Reforming Criminal Provisions. *International Journal of Criminology and Sociology*. 2020. №9. P. 735-747. Retrieved from www.scopus.com
3. Baluarte D. From Judgment to Justice: Implementing International and Regional Human Rights Decisions by Christian M. De Vos. 2010. 204 p.
4. Відновлено роботу Реєстру боржників та Реєстру апостилів. URL: <https://pravo.ua/vidnovleno-robotu-reiestru-borzhnykiv-ta-reiestru-apostyliv/> (дата звернення: 08.08.2022)
5. Державні реєстри в умовах воєнного стану: як і що працює. URL: <https://ain.ua/2022/03/28/derzhavni-reyestry-v-umovah-voyennogo-stanu-yak-i-shho-pracuyue/> (дата звернення: 08.08.2022)
6. Частка справ приватних судових виконавців зменшилась до 2%. URL: <https://opendatobot.ua/analytics/private-executors-in-war> (дата звернення: 08.08.2022)
7. Резолюція Ради приватних виконавців України у зв'язку з блокуванням Міністерством юстиції України можливості роботи приватних виконавців. URL: <https://apvu.com.ua/tpost/9pg4u24i81-rezolyutsya-radi-privatnih-vikonavtsvuk?fbclid=IwAR1M0sofZNVcQRPfohL8v9KTbM7WZlxCl9J58teSTREej0sfq7RNuVmyu> (дата звернення: 08.08.2022)
8. Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану: наказ Міністерства юстиції України від 04 квітня 2022 р. N 1310/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0381-22#Text> (дата звернення: 08.08.2022)
9. Офіційна сторінка некомерційної професійної організації – Асоціації приватних виконавців України. URL: <https://www.facebook.com/apvu.com.ua/> (дата звернення: 08.08.2022)
10. Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 04 квітня 2022 року № 1310/5: наказ Міністерства юстиції України від 24.05.2022 року № 2068/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0560-22#Text> (дата звернення: 08.08.2022)
11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 08.08.2022)